

Dato: 07.02.2018
Arkivref: 2018/2254-1

Saksnr	Utvalg	Møtedato
	Fylkesutvalg	16.04.2018

Regionreformen, høring om ekspertutvalgets forslag til nye oppgaver

Forslag til vedtak

1. Akershus fylkeskommune er enig i de retningslinjer og vurderinger som ekspertutvalget har lagt til grunn i sin rapport for overføring av oppgaver til fylkeskommunene. Oppgaver som anbefales overført vil styrke fylkeskommunenes mulighet til å lykkes som regionale samfunnsutviklere. Forslagene vil desentralisere makt, tydeliggjøre politisk ansvar og styrke fylkesdemokratiet.
2. Akershus fylkeskommune viser til tidligere uttalelser om de særlige utfordringer i hovedstadsregionen og vil understreke betydningen av samarbeid med Oslo kommune om løsning av flere av de oppgavene som er foreslått overført fylkeskommunene.
3. Fylkesutvalget gir sin tilslutning til høringssvaret.

Om saken

Ekspertutvalgets rapport er sendt på høring med frist 9.5.18. I denne saken avgir Akershus fylkeskommune sitt høringssvar til rapporten. Østfold og Buskerud fylkeskommuner og Viken fellesnemnd avgir også høringssvar.

Høringssvaret bygger på de retningslinjer og vurderinger som ekspertutvalget har lagt til grunn i sin rapport for overføring av oppgaver.

Oslo, 05.04.2018

Tron Bamrud
fylkesrådmann

Saksbehandler: Marianne Brynildsen
Vedlegg: Høringsuttalelse fra Akershus fylkeskommune

Ekspertutvalgets rapport - høringsuttalelse fra Akershus fylkeskommune

Akershus fylkeskommune viser til retningslinjer som ekspertutvalget har lagt til grunn for sitt arbeid. Ekspertutvalget har videreutviklet Oppgavefordelingsutvalgets retningslinjer (NOU 2000:22 Om oppgavefordelingen mellom stat, region og kommune) for fordelingen av oppgaver mellom forvaltningsnivåene, og vurdert oppgaver og ansvar etter følgende fem retningslinjer:

1. Oppgaver bør legges så nært innbyggerne som mulig, men på et så høyt nivå som nødvendig for å sikre en kostnadseffektiv oppgaveløsning.
2. Det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave, skal også ha fagmiljøet tilknyttet oppgaven og ansvaret for å finansiere utgiftene til oppgaveløsningen.
3. Oppgaver som krever utøvelse av politisk skjønn og vurdering bør legges til folkevalgte organer.
4. Oppgaver som krever stor grad av samordning, og/eller oppgaver som har store kontaktflater med hverandre, bør legges til samme forvaltningsorgan.
5. Oppgaver som av ulike årsaker ikke skal la seg påvirke av lokalpolitiske forhold, bør være et statlig ansvar. Staten bør ha ansvaret for oppgaver som forutsetter et nasjonalt helhetsgrep for god oppgaveløsning.

Innledende kommentarer:

- Akershus fylkeskommune vil peke på at ekspertutvalgets retningslinjer er rasjonelle, og gir en logisk og forklarende tilnærming til den foreslåtte oppgavefordelingen. Ekspertutvalgets arbeid og konklusjon om oppgaveoverføring er viktig for utviklingen av de nye fylkeskommunene, og for å skape et sterkt folkevalgt regionalt nivå. Ekspertutvalgets forslag vil bety en reell styrking av fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle.
- Akershus fylkeskommune mener at en overføring av oppgaver fra stat til fylkeskommunene kan bidra til avbyråkratisering, mer effektiv oppgavefordeling, styrking av sammenhenger mellom oppgaver og gjennom dette mer effektive tjenester til innbyggerne.
- Akershus fylkeskommune forutsetter en helhetlig behandling av forslagene fra ekspertutvalget, og ber om at saken behandles så raskt som mulig. Akershus fylkeskommune forventer at Regjeringen gir Stortinget muligheten til en samlet vurdering av oppgaveoverføringene, og at Stortinget følger opp slik at fylkeskommunene kan planlegge med en størst mulig samlet, avklart og finansiert oppgaveportefølje fra 1.1. 2020.
- I regionreformens behandling i Stortinget ble vedtak om oppgaveoverføring gjort, blant annet på sams veiadministrasjon og næringsoppgaver. Akershus fylkeskommune ber om at regjeringen følger opp at vedtakene effektueres etter intensjonen.

Akershus fylkeskommune mener generelt at ekspertutvalget har gjort en meget god jobb. Rapporten fremstår ryddig, tydelig og med konsistente konklusjoner. Ekspertutvalget har fulgt retningslinjene for oppgavefordeling, og har på en god måte synliggjort oppgaver som bør overtas av fylkeskommunene.

Akershus fylkeskommune støtter at generalistkommuneprinsippet er lagt til grunn for utvalgets arbeid, og anser det naturlig at mange oppgaver er like for de nye fylkeskommunene. De nye fylkeskommunene kan også ivareta nye oppgaver utover det utvalget har foreslått.

Statsforvaltningen er generelt sektoriserte, og i vurderinger vil de i hovedsak stå i sine fagfelt. Akershus fylkeskommune vil derfor understreke at det er viktig at departementet i høringen tar et særskilt ansvar for å behandle oppgavene tverrfaglig og se de i en helhet.

Når man vurderer om fylkeskommunene er egnet til å overta oppgaver, må man legge til grunn at det i regionreformarbeidet skjer en vesentlig fornying og utvikling av fylkeskommunene som organisasjon, og av rollen de skal ha.

Behandling av saken

De tre fylkeskommunene Akershus, Buskerud og Østfold behandler høringssaken i sine respektive fylkesutvalg og fylkesting. Viken fellesnemnd behandlet saken 04.04.18. De tre fylkeskommunenes høringssvar er i hovedtrekk sammenfallende med uttalelsen fra Viken fellesnemnd, men fordyper seg også i fylkesspesifikke tema og belyser disse. Til sammen vil høringen fra Viken fellesnemnd, Akershus, Buskerud og Østfold danne en helhet.

Kommentarer til ekspertutvalgets spesifikke forslag

Akershus fylkeskommune støtter ekspertutvalgets forståelse av sitt oppdrag og prinsipper de har lagt til grunn. Regionreformen kan, forutsatt en bred gjennomføring av ekspertutvalgets forslag, betegnes som en demokrati-, samordnings-, effektiviserings-, og nærhetsreform. Gjennom en reform, som gir fylkeskommunene flere oppgaver og en større rolle i samfunnsutviklingen, kan fylkeskommunene utvikle seg til en sterk partner og veileder for kommunene. Med oppgaver som har tydeligere konfliktdimensjon og mer helhetlig interesse i befolkningen, styrkes fylkeskommunenes legitimitet og oppmerksomheten om forvaltningsnivået. Tydeligere oppgaver og ansvarsområder gir en tydeligere forvaltning, økt interesse og engasjement. Dette vil bidra til å styrke demokratiet og forvaltningsnivåets evne til å fylle samfunnsutviklerrollen.

Akershus fylkeskommune støtter ekspertutvalgets forståelse og videreutvikling av retningslinjer for oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene. Gjennom å se ekspertutvalgets forslag samlet, og i lys av utviklingen som skjer i fylkeskommunene i regionreformarbeidet, kan man legge til rette for mer koordinert offentlig virkemiddelbruk og demokratisering.

Utfyllende kommentarer til overføring av oppgaver:

Næring, kompetanse og integrering

Fylkeskommunene har allerede i dag omfattende ansvar og oppgaver innen næring og kompetanse, og jobber tett med kommuner, organisasjoner, næringsliv og FoU-sektoren for å skape regional næringsutvikling og styrke næringslivets internasjonale konkurransekraft. Flere og sterkere virkemidler på regionalt nivå, vil øke mulighetene for et mer effektivt samspill for iverksetting av den nasjonale og regionale innovasjonspolitikken. Med overføring av oppgaver, finansielle virkemidler og tydelig mandat, kan de nye fylkeskommunene ta et helhetlig grep om innovasjonspolitikken og innovasjonssystemene i sine regioner. Videre kan de bidra sterkere til den nasjonale og internasjonale konkurransekraften.

Økte oppdrag fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge

Fylkeskommunen har ansvar for den regionale innovasjonspolitikken, noe som innebærer å sette mål og retning for prioritering av virkemidler og tiltak regionalt. Da er det naturlig at oppdragsansvaret for Innovasjon Norge (IN), med sin portefølje av virkemidler og programmer for regional innovasjon, økes fra dagens nivå. IN jobber tett mot bedriftene i hele nye Viken, både i sentrale strøk og distrikt. Med økning av det fylkeskommunale oppdraget til IN kommer regionale strategier og prioriteringer tydeligere fram i INs arbeid. Dette vil sikre at flere ressurser går til tiltak som gir størst mulig samfunnsmessig effekt og bidra til verdiskaping og næringsutvikling i regionene.

Et forsterket oppdragsgiveransvar til fylkeskommunene vil også styrke INs regionale relevans, og gi bedre og mer tilpassede virkemidler for næringslivets behov. Økt fylkeskommunalt eierskap i IN vil gi større muligheter til påvirkning av IN også som en sentral aktør. Dette vil sikre bedre samhandling og samsvar i virkemiddelbruken, noe som igjen styrker næringslivet.

Styrking av fylkeskommunenes virkemidler for næringsrettet forskning

Forslaget vil gi større mulighet til å styre forskningsmidler mot Vikens regionale styrker og satsningsområder, med næringsutvikling som formål. Evalueringen av Regionale forskningsfond (RFF) har vist at fylkeskommunene har løst oppdraget på en god måte, og har bidratt til finansiering av forskningsbaserte innovasjonsprosjekter med høy kvalitet. RFF har fordel av å være nærmere kundene/søkerne og kjenner det regionale næringslivets behov. Dermed kan man lettere mobilisere næringslivet og apparatet rundt, og løpende følge opp pågående prosjekter. En oppskalering av RFF vil også gi mer helhetlige, kunnskapsbaserte og kraftfulle utviklingsstrategier som svarer på regionens behov.

Det savnes for øvrig en dimensjon i ekspertutvalgets perspektiv på RFFs rolle, nemlig som driver av innovasjon også i offentlig sektor. I lys av perspektivmeldingen og Forskningsrådets nye strategi for innovasjon i offentlig sektor, burde det være tydelig at rollen som samfunnsutvikler i regional kontekst i stor utstrekning også dreier seg om offentlig sektor. For øvrig støttes ekspertutvalgets forslag.

Sivas portefølje overføres fylkeskommunene og Innovasjon Norge

Fylkeskommunene har ansvaret for å sikre et godt tilbud og helhetlig infrastruktur for innovasjon og næringsutvikling i sine regioner. I flere tilfeller har de også eierandeler i innovasjonsselskapene som er operatører av inkubator- og næringshageprogrammene som Siva forvalter. Ved å overføre midlene og ansvaret for programmene fra Siva til de nye fylkeskommunene konsentreres den offentlige finansieringen av det regionale innovasjonsapparatet til ett og samme forvaltningsnivå, og til én aktør. I dag finansieres inkubator- og næringshageprogrammene av 3 departementer og 19 fylkeskommuner. Forslaget gir en tydeligere ansvarsfordeling enn med dagens situasjon, med fragmentert oppfølgingsansvar og finansiering på tvers av statlig og regionalt nivå og med flere og noe uforutsigbare finansieringskilder.

Ekspertutvalget har forslått at Katapultprogrammet som Siva forvalter i dag, fortsatt skal ligge til statlig nivå, men overføres til Innovasjon Norge. Dette programmet har en annen rolle enn finansiering av regional innovasjonsstruktur og skal gi gevinst og flerbruk for næringslivet i hele landet. Samtidig kan det være fornuftig å samle den nasjonale innovasjonsvirkemidlene hos én virkemiddelaktør. Å legge ned Siva og flytte deres innovasjonsaktivitet til Innovasjon Norge har potensial for å gi en mer helhetlig forvaltning av nasjonale programmer og virkemidler for innovasjon.

Fylkeskommunene har lang erfaring med å utvikle og forvalte egne store eiendomsporteføljer og styre utviklingsressurser effektivt. Fylkeskommunene vil legge til grunn at finansiering og drift av inkubatorer, innovasjonsselskaper og næringshager må være langsiktig og forutsigbar.

Ansvar for IBU-midlene overføres til fylkeskommunene

Forslaget støttes fordi det vil gjøre investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU) mer sidestilt med annen bedriftsutvikling, ved at Innovasjon Norge forvalter virkemiddelet på oppdrag fra fylkeskommunene. En samordnet virkemiddelbruk, der fylkeskommunene får mulighet til lokal prioritering og oppfølging, vil kunne gi gode ringvirkninger.

Tilrettelegging av bredbåndsutbygging

Forslaget om at fylkeskommunene skal få i oppgave å samordne utbyggingen av bredbånd i eget fylke er fornuftig fordi arbeidet er tett knyttet til fylkeskommunenes arbeid med nærings- og bostedsutvikling, og gir økt mulighet til å jobbe helhetlig med dette.

Tilrettelegging for et styrket EU/EØS- og nordisk regionalt engasjement

Forslaget om at departementet og direktoratene styrker sitt europapolitiske samarbeid med fylkeskommunene støttes og er gunstig for regionens muligheter for internasjonalt samarbeid. Det gir mulighet til å se de ulike arenaene i sammenheng og bruke dem mer effektivt. De lokale og regionale utviklingsaktørene trenger mer kunnskap om mulighetene som ligger i internasjonalt samarbeid. En sterk fylkeskommune vil kunne hjelpe dem godt på vei både med finansielle og rådgivende virkemidler. Samarbeidet med statlige aktører bør fokuseres rundt de regionale styrkene og bygge opp under dem.

Kompetanse

Ekspertutvalget beskriver kompetansepolitikk som politikk for utvikling, mobilisering og anvendelse av kompetanse i samfunns- og arbeidslivet. Kompetansepolitikken ligger i skjæringspunktet mellom utdannings-, arbeidslivs-, integrerings-, nærings- og regionalpolitikken. Forslaget om å se kompetansevirkemidler sammen med arbeidslivstiltak og integrering, som en del av regionalpolitikken, støttes fordi det setter fylkeskommunene i stand til å fylle en sterkere regional utviklingsrolle og effektivt håndtere utfordringer og muligheter regionalt. Dette er også noe av bakgrunnen for at fylkeskommunene har fått i oppdrag å utvikle regionale kompetansepolitisk strategier.

Nasjonale myndigheter bør tydeliggjøre fylkeskommunenes ansvar og myndighet i den regionale kompetansepolitikken overfor statlige aktører i regionen (for eksempel Innovasjon Norge, NAV, høyskoler og universiteter).

Når det gjelder overføring av Statpeds oppgaver, vil et regionalt folkevalgt nivå kunne sikre omfang av tjenesten slik at tilbudet beholdes og videreutvikles.

Karriereveiledning

Karriereveiledning får økende viktighet fremover. Dagens ansvarsfordeling er for fragmentert. Forslagene om overføring av oppgaver innenfor næringsrettet opplæring, karriereveiledning og etter- og videreutdanning er fornuftig. Det vil styrke fylkeskommunenes mulighet til å lykkes som regionale samfunnsutviklere på tvers av sektorer og gi dem de nødvendige verktøyene for å fylle rollen. Fylkeskommunene kan håndtere ansvaret godt - i dialog med NAV, arbeids- og næringsliv.

Karriereveiledning må forankres i regionale planer og strategier og inngå som et virkemiddel i arbeidet med kompetanseutvikling. Videre utvikling av karriereveiledning må ta hensyn til regionale behov og prioriteringer. De fleste oppgavene til Kompetanse Norge vil dermed naturlig høre hjemme i fylkeskommunene.

Inkludering og integrering

Kommunene har hovedansvar for integrering av flyktninger. Det har vist seg utfordrende for mange kommuner å sikre en god gjennomføring av introduksjonsprogrammet. Ekspertutvalgets forslaget om å legge ned IMDI og overføre disse oppgavene til fylkeskommunene støttes fordi det kan styrke samspillet mellom kommunene og fylkeskommunene. Fylkeskommunene kjenner kommunene, vil kunne ha nær dialog om kommunenes behov og vil kunne ivareta rollen som både pådriver og veileder i integreringsarbeidet. Fylkeskommunene har en samordningsrolle og kan mobilisere og samarbeide med andre viktige sektorer.

Når det gjelder ekspertutvalgets vurderinger på integreringsfeltet er ikke bibliotekenes nåværende innsats nevnt. Akershus fylkeskommune mener at bibliotekenes fortrinn må utnyttes enda bedre i den framtidige integreringspolitikken. Bibliotekene er allerede en av samfunnets viktigste integreringsarenaer og driver effektivt integreringsarbeid, Stortingsmelding 30 (2015-2016) viser til at svært mange folkebibliotek samarbeider med organisasjoner, frivillige og lokale ildsjeler om blant annet leksehjelp, dataopplæring eller språkkafe.

Samferdsel

Fylkeskommunene har ansvaret for en stor del av samferdselsområdet i dag. Det gjelder fylkesveiene som utgjør 80 prosent av det samlede veinettet, kollektivtransport (ikke jernbane) og fylkesveiferjer. En overføring av nye oppgaver er fornuftig fordi det styrker en allerede sterk fylkeskommunal satsing og gir rom for å se enda flere virkemidler i sammenheng.

For å lykkes med utvikling på samferdselsområdet er det nødvendig at transportformene ses i sammenheng og utfyller hverandre. Kundene har behov for sømløse systemer mellom de ulike kollektivsystemene, noe som er vanskelig å få til når ansvaret for tjenestene er spredt på ulike instanser.

Sammen med Oslo kan Viken bidra til effektive transportløsninger på Østlandet. Det er også viktig med godt samarbeid med Vestfold og Telemark, og Oppland og Hedmark om Intercity satsing.

Flyplassforvaltning

Det ønskes utredet om det kan tillegges fylkeskommunene å forvalte flyplassene i et landsdelsperspektiv. Det kan gi en mulighet til å se infrastruktur i en større helhet, styrke samfunnsutviklingen og stimulere vekst lokalt og regionalt.

Kjøp av togtjenester

Det er i dag utfordringer med å få sømløs billettering mellom buss og tog. Det vil si felles billettsystem, enhetlige priser og rabattordninger og smidige tidsmessige tilpasninger mellom tog og buss.

Ekspertutvalgets anbefaling om å overføre kjøp av togtjenester til fylkeskommunene vil legge til rette for sømløs kollektivtransport i fylkene. Dette er nødvendig for å lykkes med å få flere til å reise kollektivt, slik at null-vekstmålet for personbiltransport nås. Et samlet ansvar for kollektivtransport vil kunne gi både samordningsgevinster og mer brukervennlige løsninger. Det gjelder spesielt med tanke på at det nå utvikles tverrsektorielle mobilitetssystemer som kan se hele reisekjeden under ett.

Kjøp av togruter vil bli et regionalt politikkområde på lik linje med kjøp av andre kollektivtjenester. Anbefalingene vil dermed også styrke muligheten for effektive prioriteringer på tvers av ulike kollektivtransportløsninger. Ekspertutvalget viser til at regionalt og lokalt togtilbud bør tilpasses ulike regionale behov og forutsetninger når det gjelder hvilke ruter som skal prioriteres, takster og prioritering av jernbane opp mot andre transportformer. Å overføre tilskuddsansvaret for kjøp av jernbanetjenester til fylkeskommunene er i tråd med at oppgaver som krever utøvelse av politisk skjønn og vurdering bør legges til folkevalgte organer. Utvalget foreslår derfor at ansvaret for kjøp av fylkesinterne togruter og kjøp av togruter mellom henholdsvis Østfold/Akershus/Buskerud, Telemark/Vestfold, Hedmark/Oppland og Oslo, som i dag ligger til Jernbanedirektoratet, overføres til fylkeskommunene. Overføring av grenseoverskridende togtilbud forutsetter at fylkeskommunene samarbeider om kjøp og utvikling av et koordinert togtilbud. Hvordan dette skal organiseres bør bli et resultat av drøftinger mellom de berørte fylkeskommunene.

Ny fylkesinndeling fra 2020 vil innebære at en del av landets togruter vil bli fylkesinterne og et stort antall ruter vil kun passere én grense – grensen til Oslo. Dette omfatter samtlige lokaltogruter i hovedstadsregionen samt regiontogene til og fra Kongsberg, Eidsvoll og Østfoldbyene. Deler av intercitytriangellet på Østlandet vil fortsatt krysse fylkesgrenser, selv med ny fylkesstruktur.

Akershus fylkeskommune støtter kjøp av togrute. Disse oppgavene vil styrke Viken fylkeskommune, i kraft av at det er vesentlig for innbyggerne, men også fordi det skaper nødvendige samarbeidsrelasjoner med omliggende fylker.

Akershus fylkeskommune støtter også ekspertutvalgets forslag om overføring av tilskuddsordningen for TT-tilbudet til fylkeskommunene. Det vil øke muligheten for å se TT-tilbudet som en integrert del av et samlet mobilitetstilbud.

Sams vegadministrasjon – kommentar og status

Ved behandling av Prop. 84S (2016-2017) gjorde Stortinget følgende vedtak:

"Stortinget ber regjeringen sørge for at regional vegadministrasjon, som har ansvaret for planlegging og drift av fylkesvegene, overføres fra Statens vegvesen til regionalt folkevalgt nivå".

Ekspertutvalgets mandat er avgrenset mot vurderinger av sams vegadministrasjon fordi regjeringen allerede er i gang med utredningen av dette. Utvalget peker likevel på at «det virker hensiktsmessig å overføre til fylkeskommunen den fagadministrasjonen for fylkesveiene som fylkeskommunene allerede har det politiske og økonomiske ansvaret for». Det vises til at en overføring er i tråd med at det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave, også skal ha fagmiljøet tilknyttet oppgaven.

Akershus fylkeskommune mener det er en styrke å ha totalansvar for gjennomføring av politikkområder. Det gjør også ansvarslinjene tydeligere for befolkningen.

Det administrative arbeidet med sams vegadministrasjon er godt i gang i Viken. Det er gjort en vurdering av hvilke oppgaver som haster og hvilke som ikke nødvendigvis må avklares før 2020. Det er etablert god kontakt med Statens vegvesen Region øst og sør med mål om et godt og tett samarbeid framover for å overføre av sams vegadministrasjon til fylkeskommunene. Det er viktig at Stortinget ber regjeringen følge opp allerede vedtatt overførte oppgaver, og at denne overføringen skjer i omfanget det er vedtatt og etter intensjonen.

Kystsoneforvaltning og havnene

Det ønskes utredet at fylkeskommunene får en regional samordningsrolle av havnene. Gjennom fylkeskommunenes ansvar for samfunnsutviklingen, og på samferdsels og friluftsområdet er det naturlig å se havner som en del av en større helhet og som et virkemiddel for utvikling. Dette gjelder både i opplevelse og rekreasjon, og i et sammenhengende infrastruktursystem som styrker næringsliv og transportløsninger for innbyggerne.

Klima, miljø og naturressurser

Miljø og klima

Ekspertutvalget foreslår at fylkesmannens regionale ansvar innen naturforvaltning (arts og verneområdeforvaltning), friluftsliv, klima og klimatilpasning i sin helhet overføres til fylkeskommunene. Fylkesmannens innsigelsesmyndighet knyttet til sektoransvaret foreslås også overført til fylkeskommunene. Tilsvarende foreslås tilskuddsordninger som forvaltes av Miljødirektoratet på disse områdene overført til fylkeskommunene.

En gjennomføring av utvalgets forslag vil bidra til at forvaltning bedre sees i sammenheng med arealforvaltningen, og fylkeskommunenes ansvar som regional planmyndighet og rolle i arealplanleggingen. Det er naturlig at tilskuddsordningene følger oppgavene.

Overføring av oppgaver og myndighet vil gi mulighet for en helhetlig tilnærming til naturforvaltningen som nå er fragmentert. En samling av de regionale kompetansemiljøene på området vil gi en mer effektiv forvaltning, og gi et bedre grunnlag for å se ulike arter og økosystem i sammenheng. Artsforvaltningen vil skje innenfor nasjonale føringer som fylkeskommunene vil kunne innrette seg etter.

Oppgavene som er foreslått overført fra Fylkesmannen er allerede organisert fylkesvis, og innebærer ikke endring i geografisk nivå.

Ekspertutvalget har ikke beskrevet landbrukssektoren inngående, men pekt på overføring og samordning av virkemidler. Utvalgets forslag vil også gi bedre forankring av viktige nasjonale miljøpolitiske mål lokalt og regionalt.

Fylkeskommunene foreslås som regionalt samordningsansvarlige på klimaområdet. En slik ansvarlig samordningsmyndighet mangler i dag, og den vil bidra til bedre samordning av kommunene og raskere måloppnåelse for kommunal sektor. En samordning av klimaarbeidet kan best skje gjennom regional planlegging. Her er samordnet areal- og transportplanlegging og klima/energiplanlegging sentrale virkemidler. En klimasamordning kan styrke effekten av forslaget om å styrke fylkeskommunene på næringsområdet, eksempelvis ved utvikling av grønn teknologi.

Det er positivt at ekspertutvalget så tydelig påpeker at fylkeskommunene fortsatt bør ha ansvar for vannforvaltningen og at forvaltningsplanene skal vedtas som regionale planer.

Vannforvaltningen er i dag fragmentert, og fylkeskommunens rolle og kompetanse som regional planmyndighet kan sikre god koordinering og felles enighet om retning, mål og tiltak.

Ekspertutvalgets framstilling på miljø- og klimaområdet er neppe uttømmende, men gir retning og tyngde. Utvalgets forslag bidrar til at samfunnsutviklerrollen blir tydelig og at fylkeskommunen gis arbeidsrom ved at flere oppgaver overføres fra statlig nivå. På miljø- og klimaområdet har fylkeskommunene allerede et viktig ansvar som faglig veileder og samarbeidspartner for kommunene. Klima- og miljøoppgavene er komplekse og grenseoverskridende. Samordning og avveining mellom sektorer og interesser er derfor viktig i håndtering av disse utfordringene.

Overføring av oppgaver og personressurser fra Fylkesmannen, samt relevante tilskuddsordninger fra Miljødirektoratet, vil styrke dette arbeidet, samle ressursene og bedre gjennomføringsevnen. Samtidig vil disse oppgavene bedre kunne samordnes med øvrige fylkeskommunale oppgaver.

Flomforebyggende arbeid

Det ønskes utredet om det flomforebyggende arbeidet som gjøres av NVE bør overføres til de nye fylkeskommunene. Dette kan styrke fylkeskommunens rolle i arealplanleggingen og det klimaforebyggende arbeidet.

Ressursforvaltning

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene får overført mindre oppgaver innen akvakultur og små vannkraftverk. I tillegg mener utvalget at regional plan som grunnlag for ressursforvaltning må styrkes. Akershus fylkeskommune mener det er positivt at utvalget peker på regional plan som verktøy for ressursforvaltningen. Dette fordi regional plan er viktig for samordning og avveining av samfunnshensyn, og vil være et godt verktøy for helhetlig forvaltning.

Ekspertutvalget omtaler ressursforvaltning, men kunne vært tydeligere når det gjelder forvaltning av jord- og skogbruksarealer (jordvern er riktignok nevnt). Utvalget påpeker at regional planlegging kan sikre at utvikling av næringene baseres på avveininger og avklaringer i et større geografisk perspektiv enn hva kommunene har. En sterkere og mer bindende regional planlegging kan gi arealalternativer som vil føre til mer effektivt jordvern. På samme vis vil håndtering av spørsmål knyttet til jord- og skogbruksarealer kunne ha betydning for regionale veivalg knyttet til miljø og klima.

Friluftsliv

Ekspertutvalgets forslag om å samle ansvar, oppgaver og forvaltning innen friluftsliv til fylkeskommunene støttes. Ved dette gis fylkeskommunen bedre oversikt og helhetsforståelse, og tilskuddsordninger kan bedre ses i sammenheng ut fra lokale og regionale forutsetninger og behov. Friluftslivsfeltet er sammensatt, noe som krever skreddersøm og regional tilpasning, samt mobilisering. Den foreslåtte endringen i roller bør gi mulighet til ny vurdering av modeller for forvaltningen av Marka og ivaretagelse av Markarådet.

Helse og levekår

Folkehelse

Ekspertutvalget foreslår at fylkesmannens oppgaver på folkehelseområdet, ut over tilsynsmyndigheten, overføres til fylkeskommunene. Forslaget støttes fordi fylkeskommunene allerede har et betydelig ansvar på folkehelseområdet, tuftet på prinsippet om helse i alt vi gjør, innen både tannhelse, videregående opplæring, friluftsliv, kultur, samferdsel og ikke minst som regional planmyndighet.

Fylkeskommunene har også en viktig rolle i å støtte kommunenes folkehelsearbeid og ha oversikt over helsetilstanden. Gitt store sosiale og geografiske variasjoner i levekår og helseatferd, er folkehelsearbeid et typisk eksempel på en oppgave som må være tilpasset regionale utfordringer og behov.

Et målrettet folkehelsearbeid må også prioritere og tilpasse innsatsen til de områder og utfordringer der behovene er størst. Utvalget mener at fylkeskommunen som politisk organ, og i kraft av sin regionale samfunnsutviklerrolle, bør få et større og mer helhetlig ansvar for denne oppgaven. Større handlefrihet for fylkeskommunene vil bidra til å utvikle folkehelsen basert på lokale og regionale behov.

Det er fornuftig å foreslå at tilskuddsordningene i Helsedirektoratet og hos Fylkesmannen må følge forvaltnings- og veiledningsansvaret, og at disse legges til fylkeskommunene, som kjenner lokale forhold og behov. Forutsetningen for å lykkes med slike ordninger er at statlige aktører, kommunesektoren og frivilligheten samarbeider og samordner sine ulike satsinger. Fylkeskommunene har god forutsetning for å mobilisere til slikt samarbeid.

Tannhelse

I ekspertutvalgets rapport er tannhelse del av området helse og levekår, men omtales ikke særskilt. Organisering av tannhelsetjenesten ligger i dag til fylkeskommunene. Etter en lengre prosess der det har vært vurdert og flytte dette til kommunalt nivå, er konklusjonen at dette inntil videre forblir på regionalt nivå. Akershus fylkeskommune vil understreke at dette er en god løsning for å gi et godt tannhelsetjenestetilbud til befolkningen.

Barnevern

Forslaget om overføring av oppgaver fra barnevernet er koblet opp mot fylkeskommunenes allerede eksisterende oppgaver, slik som opplæringstilbud til elever i barnevernsinstitusjoner. Fylkeskommunene har allerede utstrakt samarbeid med kommunene der institusjonene ligger, og det er utfordringer knyttet til samordnet planlegging i dag. Ved å utvikle samarbeidet kan man finne helhetlige løsninger for brukerne i barnevernet.

Barnevern vil bli en stor tjeneste i de nye fylkeskommunene, noe som gir grunnlag for faglig styrke, effektivitet og gode leveranser. Fylkeskommunene er trent på samhandling med kommunene, noe som vil være avgjørende for å lykkes med oppgavene ekspertutvalget foreslår å overføre. Oppgaver med konsekvens for enkeltpersoner og med konfliktlinjer er for øvrig egnet til å øke interessen for, og legitimiteten til, fylkeskommunene.

Kultur og kulturminnevern

Kultur

På kunst og kulturområdet går ekspertutvalget langt i å foreslå flytting av oppgaver til regionalt nivå. Dette er fornuftig fordi det gir fylkeskommunene en mer reell mulighet til å arbeide med regional kunst- og kulturutvikling og gir mer kraft til rollen både som institusjonseier, stifter og tilskuddsgiver.

Organisasjonsformen for de berørte institusjonene endres ikke (aksjeselskap, stiftelser, osv), og prinsippene for god styring vil være like gjeldende dersom disse endringene trer i kraft. Derimot vil institusjonene kunne oppleve at tilgang til avklaringer og dialog styrkes vesentlig, sammenlignet med samhandlingen med statlig nivå. Prinsippet om armlengdes avstand gjelder like fullt for fylkeskommunene som for staten, og utvalget presiserer at en overføring av tilskuddsansvaret til fylkeskommunene ikke skal innebære politisk innblanding i de berørte institusjonenes eller tiltakenes kunstneriske innhold. Fylkeskommunene er i mange tilfeller inne i institusjonenes finansieringssystem i dag og kjenner rollen.

Mange av institusjonene oppfatter statlig finansiering som et kvalitetsstempel. Et tyngre regionalt ansvar vil ikke endre kvalitetsaspektet, gitt at de finansielle rammene er uendret. Flere institusjoner gir også uttrykk for at tredelingen som ligger i statlig, fylkeskommunal og kommunal finansiering fungerer som en garantist for forutsigbarhet.

Nasjonal politikk

Det er samtidig viktig med en sterk nasjonal politikk på området. En nasjonal kulturpolitikk kan reguleres gjennom lover og føringer mer enn finansiering gjennom spleiselag, som i dag. Kulturområdet bærer preg av uklarhet i forskjellene mellom nasjonal og statlig kulturpolitikk. Det må tydeliggjøres at institusjoner med regionalt eierskap og finansiering også er en del av den nasjonale kulturpolitikken og har en nasjonal rolle.

Ekspertutvalget påpeker det samme som fylkeskommunene har gjort i lang tid: Manglende dialog og samhandling mellom forvaltningsnivåene på kunst- og kulturfeltet. Det er staten som bestemmer, og fylkeskommuner og kommuner må følge opp for å unngå at institusjonene blir taperne. Staten er ikke villig til å ta hensyn til regionale og lokale kulturpolitiske føringer. Dette er en uholdbar situasjon.

En styrket dialog med kommunene vil være en effekt av at fylkeskommunene får flere oppgaver og virkemidler. En tett dialog med kommuner om felles strategier og prioriteringer er helt vesentlig og en naturlig del av hvordan samfunnsutviklerrollen på kunst- og kulturområdet må utvikles. I tillegg gir det fylkeskommunene og kommunene større mulighet til å bidra til å bygge sterke regionale fagmiljøer, som også vil kunne stå seg i en nasjonal konkurranse.

Det er fornuftig at ordningene Den kulturelle skolesekken, Musikkutstysordningen, Ordningen for innkjøp av musikkinstrumenter, Aktivitetsmidler kor, Krafttak for sang og Ordningen for historiske spill overføres til fylkeskommunene. Dette kan gi regionale synergier.

Utvalget utdyper imidlertid ikke hva det legger i overføringen av Den kulturelle skolesekken, og hvilke konsekvenser det eventuelt skal få for Kulturtanken, som det statlige organet for ordningen. Den kulturelle skolesekken er i utgangspunktet en regional ordning, og det er allerede i dag uklart hva Kulturtankens rolle skal være.

Kulturdepartementet har varslet en kulturmelding i løpet av 2019, og arbeidet er påbegynt. Akershus fylkeskommune mener oppgaveoverføringen som foreslås kan gjennomføres nå, uavhengig av kulturmeldingen. Dette vil rydde meldingsarbeidet, slik at man kan fokusere på utviklingen av en nasjonal kulturpolitikk, og dermed innholdet i kulturpolitikken, ikke på strukturelle forhold. Det er avgjørende å få en større bevissthet rundt nasjonal vs. statlig politikk på området og en synliggjøring av det lokale og regionale nivåets avgjørende rolle i en samlet nasjonal kulturpolitikk. Det gir også grunnlag for å løfte fram det lokale kulturlivet, den lokale grunnmuren, på en god måte. Kultur for barn og unge vil være en sentral pilar i en slik tilnærming.

Kulturrådet

Kulturrådets rolle kan sammenlignes med forskningsrådets rolle i kunnskapssektoren. Det er derfor viktig at Kulturrådets rolle som nasjonal arena kan opprettholdes, primært med oppgaver knyttet til Kulturrådets opprinnelige oppdrag som forvalter av Kulturrådets fond. Kulturrådet har imidlertid en mengde oppgaver som kan overføres til fylkeskommunene. Utvalget mener at deler av Kulturrådets midler (Norsk kulturfond), bør overføres til fylkeskommunene. Det vil omfatte prosjektmidler og driftsstøtte til institusjoner, arrangementer eller prosjekter som primært har et lokalt eller regionalt nedslagsfelt, det vil si at publikum i hovedsak kommer fra nærområdet til institusjonen eller arrangementet. Utvalget mener også at ordninger og arrangementer som ikke har som primæroppgave å ivareta særlige nasjonale hensyn, og/eller krever et etterspørselsgrunnlag som er landsdekkende, bør overføres til fylkeskommunene.

Kulturrådet bør etter utvalgets oppfatning fortsatt ivareta institusjoner og arrangementer med et klart nasjonalt oppdrag, områder som er spesialiserte, områder med et lavt etterspørselsgrunnlag og områder kjennetegnet av lite konkurranse. Dette støttes som tilnærming. Kulturrådet spiller en sentral rolle i utviklingen av kunstpolitikken, og denne bør videreføres som i dag. Et sentralt element her er hvordan tildelinger i Kulturrådet skjer gjennom fagfelle-vurdering (søknader gjennomgår en profesjonell vurdering av «likemenn», altså profesjonelle kunstnere innen gitt sjanger). Det vil være lite formålstjenlig å bygge opp regionale fagutvalg og komiteer for å forvalte disse tilskuddene. Til det er det norske kunstfeltet for lite.

Museum

Utvalgets forslag om en tydeligere regional rolle på museumsområdet er fornuftig. Det er ikke grunn til å tro at det fylkeskommunale ansvaret vil svekkes av et mer helhetlig finansieringsansvar. Det er nært samarbeid mellom fylkeskommunene og museene i Akershus, Buskerud og Østfold i dag, og utviklingsoppgaver legges til museene. Akershus fylkeskommune støtter derfor utvalgets forslag om en tydelig regional rolle på museumsområdet, og ser ikke at dette vil stå i motstrid til å utforme og gjennomføre en nasjonal museumspolitik.

Kulturbygg

Utvalgets forslag om å gi fylkeskommunene et totalansvar for tilskuddsordningen til kulturbygg er fornuftig, fordi det harmonerer med fylkeskommunenes utviklingsrolle og mulighet til å samspille om gode løsninger lokalt – særlig mellom kultur- og utdanningssektoren. Regionalt investeres det milliarder i nye skolebygg for å møte elevtallsveksten og et fremtidsrettet og kvalitativt, godt utdanningstilbud. Dette er også en sentral del av god stedsutvikling, der helhet og sambruk på tvers av sektorer og aktiviteter er nødvendig. Denne lokale kunnskapen vil aldri et statlig ledd kunne ha. Ekspertutvalget mener at fylkeskommunene har den kompetansen som kreves for å utføre denne oppgaven og være en faglig støttespiller i det kommunale kulturarbeidet. Statlige etater har ikke forutsetninger for å ivareta denne oppgaven og bør heller ikke bygges opp for å ta denne oppgaven.

Film

Filmfeltet er ikke er omtalt av ekspertutvalget, men det er god grunn til å implementere de prinsipielle linjene utvalget har trukket opp også på dette feltet. Filmfeltet er allerede godt forankret som en regional oppgave, og de regionale filmsentrene har en godt utviklet infrastruktur. Filmsentrene er et godt eksempel på regionalpolitisk prioritering av et felt, og bør kunne sees tettere i sammenheng med andre regionale satsinger. I tråd med dette bør regionale filmsentre og -fond styrkes, og overta deler av filminstituttets midler. På denne måten vil en etablert struktur, med god kunnskap om bransjen og det regionale næringslivet, utnyttes bedre. Et samarbeid mellom regionene vil styrke feltet ytterligere. Regional filmsatsing burde derfor kunne overføres fylkeskommunene.

Bibliotekområdet

Utvalget foreslår å overføre ansvaret for forvaltning av spillemidler på biblioteks-, arkiv- og museumsfeltet som i dag ligger til henholdsvis Nasjonalbiblioteket, Arkivverket og Kulturrådet til fylkeskommunene. Dette er en fornuftig og riktig overflytting av ansvar som understøtter og forsterker den rollen fylkeskommunene allerede har etter bibliotekloven, med ansvar for å ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling.

Overflyttingen vil bidra til å gjennomføre nasjonal bibliotekpolitikk på lokalt nivå, som er enda bedre tilpasset regionale behov og vedtatt bibliotek- og kulturpolitikk. Den vil videre kunne føre til økt dialog mellom fylkeskommunene og Nasjonalbiblioteket om bibliotekutvikling i regionen, og styrket samhandling mellom fylkeskommunene og kommunene. En overføring av prosjektmidler til fylkeskommunene må imidlertid ikke gå på bekostning av fagbibliotekenes mulighet for å søke prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket.

Forvaltning av spillemidler

Fylkeskommunene har ansvar for å vurdere og prioritere søknadene til idrettsanlegg i kommunene. Utvalget mener ikke det er noen grunn til å endre nåværende ansvarsfordeling. Imidlertid stiller utvalget spørsmål ved behovet for at Kulturdepartementet årlig skal fastsette de fylkesvise rammene til idrettsanleggene til kommunene – på bakgrunn av godkjent søknadssum, antall og anleggsdekning. Utvalget foreslår en modell der tippemidlene til idrettsanlegg i kommunene fordeles direkte til fylkeskommunene uten forutgående behandling i departementet. Dette er fornuftig fordi det vil forenkle forvaltningen av midlene. Kriteriene for fordeling mellom fylkeskommunene bør endres, slik at folketall og befolkningssammensetningen tillegges høyere vekt. Akershus fylkeskommune støtter utvalgets anbefaling om at kriteriene for fordeling av midler til posten «Idrettsanlegg i kommunene» bør vurderes på nytt. Det bør imidlertid tydeliggjøres hva en direkte fordeling til fylkeskommunene, uten forutgående behandling i departementet, konkret vil innebære.

Akershus fylkeskommune mener det er nødvendig med en helhetlig vurdering og utredning av hva som påvirker anleggsbyggingen i kommunene og ikke bare peke på et element i fordelingsnøkkelen, som ekspertutvalget her gjør.

Andre oppgaver som eksempelvis idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av enkelte anleggstyper bør overføres fra Kulturdepartement til fylkeskommunene. Dette vil kunne bidra til raskere saksbehandling av søknad om forhåndsgodkjenning. Ved å delegerer det totale beslutningsnivået til det regionale folkevalgte nivået, kan arbeidet effektiviseres.. Dette kan bidra til å forsterke et interkommunalt perspektiv på både idrettsanlegg og kulturbygg.

Det er viktig å utarbeide en nasjonal anleggspolitikk og at det er et nasjonalt politisk engasjement for idrettsanlegg og infrastruktur for fysisk aktivitet basert på

lokale og regionale behov. Det må også på nasjonalt nivå fortsatt sikres en god kontakt og dialog mellom idrettsforbund og særforbund om utforming og gjennomføring av den nasjonale idrettsanleggspolitikken.

Det finnes betydelig kompetanse i fylkeskommunene både om de statlige bestemmelsene for ordningen, og om lokale og regionale behov. Akershus fylkeskommune mener ordningen i større grad enn i dag kan tilpasses regionale behov, for eksempel ved at fylkeskommunene fritt kan disponere en andel av det årlige tilskuddet til fortløpende saksbehandling av anlegg for egenorganisert aktivitet, eller innovative anleggstyper som det innenfor dagens rammer ikke gis rom for. De lokale behov og prioriteringer vil variere, og fylkeskommunene vil kunne balansere behovene både til den organiserte og egenorganiserte aktiviteten.

Kulturminnevern

Kulturminneområdet har skilt seg en del fra andre områder ved at fylkeskommunene helt siden 1990-tallet har forvaltet delegerte statlige oppgaver, og at det over lengre tid har vært forberedt ytterligere overføring av oppgaver fra Riksantikvaren til fylkeskommunene. Det har vært administrativ dialog mellom fylkeskommunene og Riksantikvaren om dette, og det har så langt vært stor grad av konsensus. Samtidig vil fylkeskommunene gjenta signalet om at en helhetlig og mer konsekvent oppgaveoverføring vil være mer ryddig enn en delvis og mulig trinnvis overføring. Dette gjelder både for at fylkeskommunene skal kunne forberede egen organisasjon for oppgavene på en god måte, og for at kulturminneforvaltningen blir mer oversiktlig og logisk for eksterne aktører, og mindre preget av gråsoner.

Ekspertutvalget anbefaler at store deler av Riksantikvarens førstelinjeoppgaver overføres til fylkeskommunene, men at det kan være hensiktsmessig at Riksantikvaren beholder noen oppgaver av særlig spesiell karakter. Det vil si at alle kulturminneforhold skal avklares i fylkeskommunene uavhengig av kulturminnetype og datering. Dette er positivt og fornuftig. Overføring av ansvar gjør at regional kulturminneforvaltning får et mer helhetlig ansvar og et større overblikk over kulturminneinteresser i eget fylke. Dette gjør det enklere å opptre overfor brukerne på en forutsigbar måte, og i større grad sikre likebehandling. Utvalget mener videre at det er hensiktsmessig at Riksantikvaren fremdeles er fredningsmyndighet og klageorgan for vedtak fattet i fylkeskommunene, og at Riksantikvaren beholder innsigelsesmyndigheten etter gitte kriterier. Utvalget har ikke spesifisert disse kriteriene. Forslaget er i tråd med det som har ligget til grunn for dialogen mellom Riksantikvaren og fylkeskommunene.

Akershus fylkeskommune støtter forslaget om at innsigelsesmyndigheten forblir hos Riksantikvaren, men mener det må arbeides med hvordan myndigheten praktiseres. Det må være en tydelig ansvarsfordeling og delegasjon som følger opp forventningen om en regional kulturminneforvaltning der oppgaver løses tett på brukere, men i god dialog med et direktorat som skal følge opp nasjonale interesser.

Utvalget foreslår å overføre relevante tilskuddsordninger. Vi mener dette bør omfatte alle statlige ordninger som ikke er direkte knyttet til oppgaver Riksantikvaren beholder ansvaret for. En helhetlig regional forvaltning av de økonomiske virkemidlene er et viktig grunnlag for fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle. Å legge tilskuddene helhetlig inn i fylkeskommunenes rammer kan bidra til at kulturminnevernet blir et mer interessant

politikkområde regionalt, med mer helhetlig, langsiktig og forutsigbar styring. Dersom det ikke legges opp til en helhetlig overføring av de statlige tilskuddsordningene, bør det tas initiativ til et mer formalisert samarbeid mellom Kulturminnefondet og fylkeskommunene.

Fylkeskommunene har tatt ansvar for en stadig økende saksmengde i kulturminnefeltet, særlig på plansiden. I tillegg jobbes det aktivt med bruken av kulturarven som ressurs i en bærekraftig samfunnsutvikling. Større kompetansemiljøer vil gi økte muligheter for både å yte effektive og gode forvaltningstjenester, og gi gode bidrag inn i de store samfunnsutvikleroppgavene. Bruk av kulturarv som ressurs i en bærekraftig samfunnsutvikling er en viktig oppgave både i by- og tettstedsutvikling, i næringsutvikling, og i kulturlivet. For å oppnå dette, er samspill med andre fagfelt som plan, næring, kultur osv avgjørende.

Regional planlegging

Ekspertutvalget er helt tydelig på at dersom regional planlegging som verktøy skal ha den effekten på samfunnsutviklingen som ligger i fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle, er to faktorer helt avgjørende. Først og fremst må fylkeskommunene ha nødvendige virkemidler for å oppnå sine mål. Dette løser ekspertutvalget gjennom forslag til betydelige oppgaveoverføringer. En stor og viktig aktør som staten kan ikke bare bidra til utarbeidelsen av planen, men også forplikte seg til å etterleve den. Dette er ekspertutvalgets viktigste, overordnede, strategiske grep.

Ekspertutvalget støtter regjeringens forslag om å styrke regional planlegging som virkemiddel for samordning og samfunnsutvikling. Det er avgjørende at den regionale planleggingen styrkes ytterligere ved særlig å forplikte statens deltakelse og oppfølging av regionale planer. I tillegg må den regionale planleggingen være førende for KVVU-arbeid og andre tilsvarende statlige investeringer. Det foreslås også endringer som styrker regional planlegging i plan- og bygningsloven. Utvalget peker også på behovet for å bedre harmonisere sektorlovverket med plan- og bygningsloven. Akershus fylkeskommune mener ekspertutvalgets forslag vil forsterke regional planlegging som samordnende verktøy. Dette kan bidra til å løfte fylkeskommunenes regionale utviklerrolle vesentlig.

Til en viss grad er det også i dag mulig å skape legitimitet for en sterkere regional planmyndighet. Men dette er avhengig av at man strekker virkemidlene man har ut over gjengs praksis. Tiltakene som foreslås vil tydeligere forankre fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle. Forslagene innebærer endring i plan- og bygningsloven og tilpasninger i annet lovverk.

Akershus fylkeskommune mener det er mye å hente på bedre samordning av planer og virkemidler på regionalt nivå. Innføringen av – og suksessen til – regional planstrategi viser at det har manglet verktøy som tydeliggjør regional plan som strategisk verktøy for regionalpolitikken. Denne erfaringen må det bygges videre på. Forslaget om å styrke regional plan som grunnlag for enkeltvedtak i ressursforvaltningen er en god oppfølging som vil styrke forutsigbarheten i planleggingen.

Mineralutvinning og deponering, samt avklaring av egnede områder for vind- og vannkraft er eksempler på viktige politiske temaer i regionale planer. Det er i dag uklart hvor mye statlige myndigheter vektlegger regionale planer når de deler ut konsesjoner. Dette skaper usikkerhet om hva som er avgjørende for utfallet – og i hvilken grad staten faktisk oppfatter seg som forpliktet av regional plan.

Den største utfordringen for regional planlegging og de regionale planene, er gjennomføringen og oppfølgingen av disse i praksis. De nye avtalene mellom stat, kommune og fylkeskommune – som eksempelvis bymiljøavtalene og byutviklingsavtalene/byvekstavtalene – viser at det har vært behov for større forpliktelser enn det dagens formulering om regional plan i plan- og bygningsloven gir. Dette gjøres gjennom planbestemmelser. Det er viktig å ha virkemidler knyttet til regional plan som tydeliggjør planens betydning som demokratisk arena, for politiske kompromisser og som plattform for avtaler som skal bidra til gjennomføringen av disse. Akershus fylkeskommune mener derfor at videreutviklingen av dette verktøyet er viktig.

Planjuridisk veiledning

Akershus fylkeskommune støtter at planjuridisk veiledning overføres fra fylkesmannen og at Fylkesmannen spisser sin tilsynsrolle. Juridisk planveiledning henger sterkt sammen med annen veiledning som fylkeskommunene har ansvar for i dag etter Plan- og bygningsloven. Det er i dag godt samarbeid mellom fylkesmannen og fylkeskommunen om planveiledningen og om planjuridiske spørsmål. En samling av kompetansen vil styrke plankompetansen i fylkeskommunene og derigjennom planveiledningen til kommunene. Fylkeskommunene har ansvar for regionalt planforum og løpende dialog og veiledning om planlegging. Ansvar for planjuridisk veiledning vil styrke og samle fagkompetansen. Dette forenkler og effektiviserer planprosessene overfor kommunene.

Samordning av statlige innsigelser og meglings i plansaker

Ekspertutvalget støtter ikke at fylkeskommunene får ansvaret for samordning av statlige innsigelser og meglings i innsigelser i plansaker. Utvalget peker på at et fylkeskommunalt meglingsansvar ovenfor statlige interesser kan være utfordrende. Og med flere oppgaver overført fra fylkesmannen til fylkeskommunene, øker sjansen for at fylkeskommunene vil måtte megle om egne innsigelser. I tillegg mener utvalget at fylkesmannen – som statens representant i fylket – har legitimitet ovenfor andre statlige organer, noe fylkeskommunene ikke har. En styrking av regional plan som samordningsverktøy vil redusere behovet for at fylkesmannen har en sterk samordnende rolle. Det er problematisk om faktiske dilemmaer eller statlige målkonflikter ikke synliggjøres fordi det er ferdig avklart når regional plan utarbeides. Fylkesmannens samordning må derfor ikke redusere regional plan som verktøy for informerte avveininger og reell samordning.

Ekspertutvalget har i sin vurdering lagt særlig vekt på nasjonale interesser, og i liten grad de regionale. I den grad kommunene og andre statlige etater ikke følger opp retningslinjer i regionale planer, så kan fylkesmannen og berørt regional statsforvaltning fremme innsigelse. Når det gjelder innsigelser med hjemmel i regional plan, bør det vurderes om fylkeskommunene skal ha et samordningsansvar fordi regional plan er en vesentlig regional interesse. Akershus fylkeskommune støtter forslaget om at fylkesmannens rolle knyttes til klage, kontroll og tilsynsoppgaver og at oppgaver som innebærer skjønn, legges til regionalt folkevalgt nivå.

Vikens størrelse og muligheter det gir

Viken fylkeskommune vil, når den er i gang, ha 1,15 millioner innbygger. Fra 2020 vil det være 49 kommuner i Viken, mange av disse store og kraftfulle. Viken fylkeskommune vil til sammen ha et areal på 24010 km², og en sammensatt geografi med byer, omland og distrikt. Viken fylkeskommune vil på mange områder ha Norges sterkeste fagmiljøer, med kompetente medarbeidere og store oppgaver. Disse fagmiljøene vil være godt i stand til å videreutvikles, tillegges nye oppgaver og fremme fagutvikling så vel som samfunnsutvikling. Som kompetanseaktør blir Viken sterk.

Ekspertutvalget foreslår noen oppgaver på samferdselsområdet som fordeles ulikt på fylkeskommunene fordi de ikke gjelder alle, for eksempel kjøp av flyruter og togruter. Viken kan få ansvar for kjøp av togruter, og et koordineringsansvar for ruter ut over Vikens område. Akershus fylkeskommune mener at Viken er beredt på å ta dette ansvaret, og mener slike oppgaver er godt egnet for regionalt folkevalgt nivå. Samspillet med de andre berørte partene blir her viktig, og Akershus fylkeskommune ønsker å understreke at Viken kan legge til rette for et godt samarbeid til felles beste. Når det gjelder forholdet til Oslo, vil Akershus fylkeskommune understreke betydningen av godt samarbeid i oppgaveløsningen fremover.

Andre oppgaver som kan omfattes av forslaget

Ekspertutvalget foreslår at følgende oppgaver utredes:

- overføring av barnevernsoppgavene som i dag ligger til kommunene, til fylkeskommunene.
- overføring av ansvar for tilskuddsordningene innenfor arbeidsmarkedsopplæringen og bedriftsintern opplæring som i dag ligger til NAV, til fylkeskommunene.
- kartlegge dagens tilsyns- og klagehemler overfor fylkeskommunene med sikte på en reduksjon av antall hemler og sterkere ansvarliggjøring av fylkeskommunene.
- organiseringen av sykehusene, der en fylkeskommunal modell inkluderes i utredningen.

Akershus fylkeskommune merker seg ekspertutvalgets forslag om å utrede områdene, og vil ta stilling til dette dersom det blir aktuelt. Fylkeskommunen mener i tillegg at det bør utredes om fylkeskommunene bør overta oppgaver innen flomforebyggende arbeid, flyplassforvaltning, kystsoneforvaltning og havnene.

Internasjonalt arbeid

Internasjonalt samarbeid generelt og europeisk og nordisk samarbeid spesielt er et egnet virkemiddel for å skape vekst og utvikling regionalt. Dette gjelder så vel for utviklingen av offentlige tjenester og regional konkurransekraft, som for å finne løsninger på komplekse samfunnsutfordringer. Fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle kan knyttes til mobilisering og informasjon, veiledning, støtte til prosjektutvikling, å drive politikkutforming via medlemsorganisasjoner og bidra til erfaringsutveksling og deling av kunnskap.

En tydeligere mobiliseringsrolle til fylkeskommunene og virkemidler til å drive prosjektutvikling kan sikre større hjemhenting av prosjekter og bredere utviklingsgrunnlag for fylkene og de regionale aktørene. Fylkeskommunene kjenner de regionale aktørene og deres behov, har god kontakt med partnere innen næring, miljø, kultur og FoU-sektoren. Dersom fylkeskommunene tillegges en større rolle og får overført en større andel av ressursene innen mobilisering, kan dette være med på å utfylle de regionale forskningsfondene, virkemidlene innenfor næringsutvikling, folkehelse og kultur. Fylkeskommunene kjenner sine aktører, har god kontakt med partnere innen næring, kultur og utdanning som de viktige feltene. Slik vil det internasjonale arbeidet være en integrert del av samfunnsutviklerarbeidet, og kan kobles til å skape sterke steder og regioner.

Finansiering og arbeidsgiveransvar

Ekspertutvalget sier lite om hvordan finansieringsprinsippene skal være, og dette ligger da heller ikke til mandatet. I mandatet fremgår det at rammestyring (økonomisk og juridisk) bør legges til grunn ved overføring av nye oppgaver til fylkeskommunene. Videre sier utvalget at dette

forutsetter finansieringsmodeller som legger til rette for lokale prioriteringer, og i prinsippet vil dette være modeller basert på rammeoverføringer.

Akershus fylkeskommune forutsetter at nærmere konkretisering av finansieringsprinsippene for de nye oppgavene må bli en del av arbeidet med inntektssystemet, som KMD har satt i gang frem mot 2020. Det må gjøres nøyaktige kostnadsberegninger av de oppgavene som blir besluttet overført til fylkeskommunene, og vi forutsetter fullfinansiering av oppgavene.

Akershus fylkeskommune har forståelse for at det oppstår usikkerhet blant ansatte på arbeidsplasser som nå foreslås underlagt et annet forvaltningsnivå, og dermed muligvis en annen type styring. Men det er viktig å understreke at fylkeskommunen er, og skal være, en god arbeidsgiver. Det må legges til rette for en god og ryddig prosess med så tidlige avklaringer som mulig, for på denne måten å vise forståelse for arbeidstakeres behov for trygghet. Fylkeskommunen er allerede i dag en stor kompetansearbeidsplass, og med nye oppgaver kommer også behovet for ny kompetanse. Arbeidstakerhensynet bør alltid være med i vurderingen, også når det gjelder ekspertutvalgets rapport.

Avsluttende kommentarer

Akershus fylkeskommune vil avslutningsvis oppsummere:

- Vi er enige i de prinsippene og vurderingene som ekspertutvalget har lagt til grunn i sin rapport for overføring av oppgaver og mener at utvalgets forslag vil styrke demokratiet, desentralisere makt til det beste for innbyggerne og føre til bedre og mer effektiv forvaltning av virkemidler.
- Vi ber om at regjeringen behandler forslagene fra ekspertutvalget med en helhetlig tilnærming.
- Vi ber om at regjeringen gir Stortinget mulighet til en tilsvarende samlet vurdering og kan følge opp og fatte helhetlige vedtak som gjør at fylkeskommunene kan planlegge med en størst mulig samlet og avklart oppgaveportefølje fra 1.1.2020.
- Vi vil foreslå at det utredes ytterligere overføring av oppgaver i tilfeller hvor oppgavene a) er tett knyttet til oppgaver som allerede er foreslått overført, b) er tett knyttet til oppgaver fylkeskommunene allerede har, og c) ellers er i henhold til de prinsipper ekspertutvalget har lagt til grunn.
- På vegne av kommende Viken fylkeskommune er vi positive og klare til å ta på oss det utvidede ansvaret som nye oppgaver vil medføre og ønsker å være en konstruktiv og aktiv medspiller for statlige myndigheter i å løse viktige samfunnsutfordringer i regionen fremover
- Vi vil understreke betydningen av utfordringene i hovedstadsregionen og nødvendigheten av et videre samarbeid med Oslo kommune om gode løsninger på de oppgavene som er foreslått overført fylkeskommunene.